

Омельчук А. В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Беззубов Д. О., д.ю.н., доцент

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В КРАЇНАХ ЄС І США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Державне регулювання сільського господарства за кордоном – це складний механізм, який включає інструменти впливу на прибуток фермерів, структуру сільськогосподарського виробництва, аграрний і продовольчий ринок, соціальну структуру села, міжгалузеві і міжгосподарські відносини з метою створення стабільних економічних, правових і соціальних умов для розвитку сільського господарства, задоволення потреб населення в якісних продуктах харчування за соціально прийнятними цінами. При цьому регулювання здійснюється відповідними державними органами, що діють через визначену систему інститутів, створених як сільськогосподарськими товаровиробниками, так і підприємствами оптової торгівлі, переробки, реалізації.

Як показують дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних вчених (П. Саблук, В. Валентинов, М. Корецький, О. Овчинников, Б. Черняков), в усіх розвинутих країнах дія ринкового механізму в аграрній сфері доповнюється інструментами державного регулювання, співвідношення яких залежить від частки державного сектора, історичних особливостей і традицій, характеру вирішення завдань у теперішній час [1].

Досвід державного регулювання продовольчого комплексу в Європейських країнах свідчить про принципово нову схему взаємодії держави і господарських суб'єктів. Цей підхід пов'язаний з прямим вирішенням економічних проблем через створення ефективних, прозорих інструментів регулювання. Державні заходи щодо регулювання аграрного сектора економіки в розвинутих країнах північної Америки та Європи мають не тільки ринкове спрямування (підтримка чи обмеження попиту і пропозиції), вони також мають на меті визвати структурні зрушення в разі необхідності збалансування внутрішньо та міжгалузевого розподілу [3].

У розвинутих країнах ця проблема найчастіше вирішується шляхом державного регулювання цін. Найпоширенішими серед різноманітних механізмів регулювання цін на сільськогосподарську продукцію є такі:

— створення буферних запасів (держава закуповує сільськогосподарську продукцію, якщо ціни на неї занадто низькі і

відправляє на ринок створені запаси при підвищенні цін. Цей механізм не має прямого впливу на ціну, він лише призводить до ущільнення вершин коливань цін в обох напрямках);

— закупівля з метою підтримки цін на сільськогосподарську продукцію (державна або цілком призупиняє продаж продукції на внутрішньому ринку, або зводить його до мінімуму, тим самим забезпечуючи фермерам довготермінові високі ціни. Водночас, використання цього механізму може призвести до збільшення державних запасів, що інколи потребує фізичного знищення продукції);

— субсидування експорту з метою підтримки високих цін на внутрішньому ринку (застосування цього механізму має декілька негативних наслідків: високі споживчі ціни, бюджетні витрати для країни, що запровадила цей механізм, зниження рівня світових цін і, як наслідок, виникнення напруги між окремими країнами;

— найбільшими експортерами певного виду продовольчої сировини);

— обмеження імпорту продовольства (цей механізм, як і попередній, спрямований на підтримку високих цін на внутрішньому ринку, що, з одного боку, сприяє збільшенню пропозиції, а з іншого – призводить до скорочення попиту. Значний розрив між пропозицією та попитом на внутрішньому ринку викликає необхідність застосування попереднього механізму з усіма його негативними наслідками);

— компенсаційні платежі (застосовуються за необхідності підтримки попиту на продукцію сільськогосподарського виробництва. Виробники отримують з бюджету прямі компенсаційні платежі в разі суттєвого падіння ринкових цін, що дозволяє їм утримувати відповідний рівень рентабельності виробництва).

Особливістю регулювання цін на сільськогосподарську продукцію в країнах з ринковою економікою є встановлення мінімального граничного рівня для ринкових цін, нижче якого вони не можуть опускатися.

Для цього використовуються два основних інструменти:

— підтоварні кредити та пряма державна закупівля продукції.

У розвинутих країнах регулювання цін на аграрну продукцію і фермерських прибутків передбачає організацію спостереження за динамікою низки економічних показників, у числі яких:

— витрати виробництва по групах спеціалізованих господарств (у країнах ЄС) чи по видах виробництва (у США);

— паритет цін на засоби виробництва для сільського господарства і на сільськогосподарську продукцію;

— прибутковість ферм і галузей виробництва, а також усього сільського господарства.

Сьогодні існує чітка тенденція до лібералізації аграрної політики країн – основних постачальників сільськогосподарської сировини і харчової

продукції на світовий ринок, проте обсяги державної підтримки аграрних товаровиробників у цих країнах залишаються суттєвими. Незначні розміри вітчизняного бюджету порівняно з європейськими країнами не дають змогу застосувати аграрну політику, аналогічну спільній Європейській.

Для сучасних економічних умов України важливе значення має розвиток науко- та інформаційно- містких галузей і тих видів виробництва, які б забезпечили прискорені темпи розвитку економіки в цілому. З огляду на це стратегічним напрямом розвитку сільського господарства нашої держави має стати підвищення його ефективності шляхом запровадження заходів державної підтримки галузі, які відносяться до «зеленого кошика» за класифікацією Угоди про сільське господарство Уругвайського раунду переговорів у рамках СОТ. Державна політика України сьогодні зорієнтована на приєднання її до СОТ, що підтверджує Указ Президента України про заходи щодо завершення вступу нашої держави до цієї організації та Послання Президента України до Верховної Ради України про Європейську інтеграцію. Вступ нашої держави до СОТ сприятиме і її посуюванню до ЄС [2].

Зараз Україна узгодила з Робочою групою СОТ понад 95 % тарифів по сільськогосподарській продукції однак, слід зауважити, що як член СОТ Україна підпадатиме під усі обмеження щодо застосування протекціоністських інструментів аграрної політики, оскільки в минулому Україна не застосовувала експортних субсидій, для неї як для члена СОТ буде встановлений дуже низький ліміт їх застосування (цілком можливо, що нульовий).

Отже, для України перспективною є аграрна політика, спрямована на розширення внутрішнього ринку продовольства за рахунок підтримки попиту, забезпечення конкурентоспроможності галузі і розв'язання соціальних проблем на селі.

Література

1. Валентинов В. Л. Регулювання міжгалузевих відносин в системі аграрної політики / В. Л. Валентинов. – К.: ІАЕ УААН, 2015. – 330 с.
2. Корецький М. Х. Державне регулювання розвитку аграрної сфери економіки України / М. Х. Корецький. – К.: Вид-во УАДУ, 2014. – 260 с.
3. Овчинников О. Г. Государственное регулирование аграрного сектора США / О. Г. Овчинников. – М.: ООО «ДеЛи принт», 2013. – 663 с.